

УДК 811.1

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.2-2/08>**Лебедєва Н. А.**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Бевзо Г. А.

Українсько-американський університет Конкордія

Малінська Г. Д.

Національний транспортний університет

ПОРІВНЯЛЬНА ЛЕКСИКОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

У статті досліджується порівняльна лексикологія української та англійської мови як один із важливих структурних елементів в мовознавстві. Проаналізовано трактування сутності категорій «лексикологія» та «порівняльна лексикологія», де під останнім поняттям розуміють галузь мовознавства, яка вивчає спільні та відмінні ознаки формування окремих лексико-семантичних груп, особливості номінації явищ дійсності, що відображають характер національної картини світу та тенденції розвитку лексичного значення. Встановлено, що об'єктом вивчення лексикології являється слово як основна одиниця мови, синонімічні, антонімічні, омонімічні зв'язки та зв'язки між значеннями полісемічних слів, тематичних груп слів. Визначено, що предметом вивчення лексикології є лексичне значення слова, його структура і властивості, словниковий склад мови, семантичні зв'язки між словами, походження лексики та її розвиток. Встановлено, що кожне слово має певну графічну, звукову, морфологічну та семантичну структуру і може вивчатися на різних мовних рівнях: фонологічному, морфологічному, синтаксичному та семантичному. Визначено, що за метою та предметом дослідження порівнянням займаються три розділи лінгвістики: порівняльно-історична лінгвістика, ареальна лінгвістика, контрастивна лінгвістика та типологічна лінгвістика. Встановлено, що в лексикології української мови традиційно складні слова поділяють на такі групи: зрощення, редуплікація, прикладковикористання, синонімічні єдності, семантичні єдності, а для лексикології в англійській мові більш характерним є поділ складних слів на ендоцентричні та екзоцентричні. Визначено, що в українській та англійській мовах є значна чисельність слів спільного походження та багато з них втратили чи то фонетичну, чи семантичну подібність. Визначено, що ізоморфний характер в англійській та українських мовах полягає у наявності додатковості. Проведено порівняння основних морфологічних ознак прикметників в англійській та українських мовах. З'ясовано, що є фразеологізми, які мають однакове значення як в українській, так і в англійській мовах, можуть бути перекладені дослівно, проте вони викликають труднощі в перекладі. Встановлено, що лексикологічна система в українській мові відрізняється від англійської, але є загальні елементи, які є подібними, що становлять основу такого дослідження.

Ключові слова: лексикологія, порівняльна лексикологія, англійська мова, українська мова.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві спостерігається тенденція до вивчення системно-функціональних особливостей та лексикологічного складу мовних одиниць. Останнім часом лінгвістика стрімко розвивається і демонструє переваги дослідження семантики слова та морфологічних ознак шляхом їх вживання, оскільки вживання слів у різних сполученнях призводить до трансформації їх семантики та появи нових значень в контексті найяскравішого розкриття потенційних значень, що визначають

смыслову структуру слова. Одним із захоплюючих результатів останніх десятиліть лінгвістичних досліджень є те, що всі мови мають дуже багато спільного на рівні семіотичного аналізу.

Внаслідок динамічного розвитку суспільства відбувається багато змін, які водночас супроводжуються і в лексико-семантичній системі. Для іменування нових реалій і понять не тільки з'являються нові слова, а й розширюються вже існуючі конотації чи лексеми набувають зовсім нових значень. Словник англійської і української

мови збагачується лексико-семантичною деривацією, як відомо, словниковий запас будь-якої мови перебуває у стані безперервної зміни. Ця мобільність та її мінливість пояснюється тим, що мова, і насамперед, її лексика, безпосередньо пов'язана з виробничою та суспільною діяльністю людей. Усі ці зміни відбуваються для задоволення комунікаційних потреб суспільства та його мешканців. Для виконання своєї найважливішої функції – засіб спілкування – словниковий запас мови повинен швидко реагувати на зміни у всіх сферах життя та діяльності людей.

Сучасні лінгвістичні дослідження, повертаючись до теоретичних передумов компаративістики та історії, пропонують нову методологію порівняння мов, визначаючи пріоритет контрастивного підходу до аналізу лексичних одиниць. Метою підходу є виявлення та встановлення відповідності цих предметів у лексико-семантичних системах споріднених і неспоріднених мов. Контрастивний аналіз лексико-семантичних систем неспоріднених мов, таких як англійська та українська, характеризується значущістю та актуальністю, оскільки сприяє глибокому розумінню світогляду кожної нації, з метою виявлення подібності та відмінності у тому, як світ дискурсу тлумачиться в їхніх лексиконах, тому актуальним є дослідження особливостей порівняльної лексикології української та англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематику порівняльної лексикології української та англійської мови досліджує значна кількість науковців. Зокрема, наукові праці А. В. Шелудька, А. В. Янкова, А. Е. Левицького, В. О. Горпинича, Д. А. Попової, Є. В. Седлара, Л. Ф. Омельченка, Н. І. Андрейчука, Н. М. Валуєвої, О. В. Карпенка, О. Деменчука, О. О. Жихаревої, Ю. А. Зацного присвячені аналізу порівняльної лексикології для встановлення подібності та відмінності між англійською та українською мовами.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження порівняльної лексикології української та англійської мови. Для досягнення мети визначено наступні завдання: визначити сутність та характерні ознаки лексикології та порівняльної лексикології; провести порівняння лексикології в англійській та українських мовах. При проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, критичний аналіз, системно-структурний та зіставний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порівняльне вивчення лексичних систем англій-

ської та української мов у межах курсу порівняльної лексикології скероване на більш узагальнений аналіз тих мовних одиниць та явищ словотвірних систем, у яких найяскравіше виявляється характер англійської та української мов та їх типи. Викладачі в процесі викладання навчальної дисципліни «Порівняльна лексикологія англійської та української мов» повинні продемонструвати студентам ті головні схожі риси, які засвідчують спільне походження порівнюваних англійської та української мов, а також дивергентні риси, які дають змогу розглядати сучасну англійську мову – як аналітичну, а сучасну українську мову – як синтетичну [1, с. 115].

Лексикологія (від грецької *leksis*, *leksicos* – слово, вираз; *logos* – вчення) визначається як «наука про слова», яка розглядає словниковий/лексичний склад мови в диференційованих аспектах: від самого визначення слова та його меж, фонетичної, морфологічної, семантичної вмотивованості до характерних ознак структурованості словника [2, с. 4].

Як галузь мовознавства, лексикологія має свої цілі та методи наукового дослідження. Основним завданням лексикології являється дослідження та систематичний опис словникової системи щодо її походження, розвитку та сучасного використання. Словникова система відноситься до загального запасу значущих одиниць у мові, таких як афікси, слова та ідіоми. Лексикологія також досліджує структуру і значення афіксів, слів і ідіом. Іншим завданням лексикології є аналіз семантичних зв'язків між словами та впливу на ці зв'язки диференційованих факторів [3, с. 5].

Об'єктом вивчення лексикології являється слово як основна одиниця мови в єдності її змісту і форми, синонімічні, антонімічні, омонімічні зв'язки та зв'язки між значеннями полісемічних слів, тематичних груп слів, особливостей територіальної і соціальної обумовленості лексичного складу мови. Предметом вивчення лексикології є лексичне значення слова, його структура і властивості, словниковий склад мови, семантичні зв'язки між словами, походження лексики та її розвиток [2, с. 4–5].

Кожне слово має певну графічну, звукову, морфологічну та семантичну структуру і може вивчатися на різних мовних рівнях: фонетичному, морфологічному, синтаксичному та семантичному. Отже, лексикологія пов'язана з такими галузями мовознавства, як фонетика, морфологія, синтаксис і семантика. Слова та вирази також вивчаються з точки зору їх використання в різних

соціальних контекстах, і в цьому плані лексикологія не може обійтися без прагматики, стилістики та соціолінгвістики (табл. 1).

Лексикологія як окрема галузь мовознавства, що займається вивченням слів і лексики, не виділяється ні західноєвропейськими, ні американськими вченими. Поділяємо думку більшості українських мовознавців, що лексикологія – це окрема піддисципліна мовознавства, об'єктом дослідження якої є лексична система [4, с. 6].

За метою та предметом дослідження порівнянням займаються три розділи лінгвістики: 1. Порівняльно-історична лінгвістика, метою якого є вивчення філогенних зв'язків мов у їх розвитку. 2. Ареальна лінгвістика, яка зосереджується на вторинній спорідненості мов, мовних союзах, взаємозв'язку мовних явищ, незалежно від ступеня їх філогенних зв'язків. 3. Контрастивна лінгвістика та типологічна лінгвістика (або лінгвістична типологія), які намагаються встановити схожість і відмінність між мовами незалежно від ступеня їх філогенних відносин.

Доцільно мати на увазі, що різниця між контрастною та типологічною лінгвістикою цілком залежить від цілей, на які спрямована кожна з дисциплін. Основним завданням лінгвістичної типології є визначення мовної подібності або типових явищ, які можна спостерігати переважно у споріднених мовах, тоді як контрастна лінгвістика має на меті визначити й пояснити мовні контрасти, точніше різні ознаки на фоні наявних подібностей. Таким чином, лінгвістична типологія бере за основу порівняння окремі компоненти мовної системи (фонема, морфема, слова тощо) і вивчає їх у великій кількості мов, тоді як контрастна лінгвістика порівнює, як правило, дві мови та всі компоненти мовної системи [4, с. 9–10].

Емпіричні дослідження в контрастивній лексикології намагаються виявити такі принципи, які можуть або зосереджуватися на одній мові, або розрізнятися між протилежними мовами.

Візьмемо для прикладу вивчення словотворення, тобто процесу, за допомогою якого мова може створювати нові лексичні одиниці. У принципі, мови можуть використовувати будь-яку кількість стратегій для утворення нових слів, але насправді було виявлено, що вони використовують лише обмежену кількість способів реалізувати даний процес. Наприклад, жодна мова не утворює нове слово шляхом зміни порядку суфіксальних морфем. Також, набір словотвірних суфіксів невеликий та діапазон позицій, які вони можуть займати в слові, і їхня комбінованість з іншими морфемами є обмеженою. Особливо важливими при представленні основної маси лексичних одиниць у вигляді лексичної системи вважаються такі аспекти як: типи лексичних одиниць, характеристика досліджених мов, їх морфемна структура, категорії та типи їх утворення, семантична структура слів, їх семантичне групування та типи семантичних відносин [4, с. 10–13].

Під порівняльною лексикологією розуміють загальний термін для позначення всіх типів мовних систем, заснованих на припущенні, що мови можна порівнювати. При вивченні однієї чи кількох мов у мовознавстві застосовуються різні методи та прийоми, засновані на порівнянні.

Сьогодні порівняльна лексикологія є розгалуженою сферою досліджень, яка поділяється на описову синхронічну порівняльну лексикологію (DSCL) та історичну порівняльну лексикологію (HCL). Деякі мови споріднені одна з одною і утворюють мовні сім'ї. Їхній словник і граматики демонструють чудову схожість, яка виключає випадкові збіги. Прототипом такої мовної сім'ї є індоєвропейські мови.

Основна мета історичної порівняльної лексикології полягає в тому, щоб класифікувати мови світу та віднести їх до відповідних генетичних сімей і таким чином встановити спорідненість між спорідненими мовами та описати їх еволюцію в часі та просторі. Мовні сім'ї зазвичай

Таблиця 1

Сутність понять різних галузей мовознавства

Галузь	Сутність поняття
Морфологія	розділ граматики, що вивчає будову слів.
Синтаксис	розділ граматики, який вивчає правила, що визначають способи поєднання слів для утворення фраз і речень.
Семантика	вивчає значення додатків, слів, словосполучень і речень.
Прагматика	вивчає значення, яке впливає з контексту.
Стилїстика	розділ мовознавства, що вивчає виражальні можливості мови.
Соціолінгвістика	вивчає відносини між мовою і суспільством.

Джерело: сформовано авторами на основі [3, с. 5–6].

зображуються у вигляді дерева, де кожна гілка є продовженням різних мовних сімей [5, с. 20–22].

Таким чином, порівняльна лексикологія шляхом зіставлення лексичного складу двох або більше мов вивчає спільні та відмінні ознаки формування окремих лексико-семантичних груп, особливості номінації явищ дійсності, що відображають характер національної картини світу, тенденції розвитку лексичного значення, особливості вираження в ньому оцінно-кваліфікаційної діяльності людини [2, с. 5].

Оскільки словоскладання є одним із найпродуктивніших способів словотворення в англійській мові (поряд із деривацією та конверсією). За підрахунком, проведеним Ю. А. Зацним, більшість словотворчих неологізмів в англійській мові було утворено саме шляхом словоскладання [6, с. 13]. В українській мові складні деривати кількісно поступаються лише у суфіксальному способі словотворення [1, с. 116].

В лексикології української мови традиційно складні слова поділяють на такі групи: зрощення, редуплікація, прикладковикористання, синонімічні єдності (пане-брате, стежки-доріжки), семантичні єдності (батько-мати (рідні), діди-прадіди (предки)) тощо [7, с. 128].

Для лексикології в англійській мові більш характерним є поділ складних слів на ендоцентричні (значення яких може ідентифікуватися із значенням одного з компонентів): *bookselling*, *baby-sitting*, *ice-cold*, *slow-coach* та екзоцентричні (значення яких лежить поза межами значень складників): *killjoy*, *scarecrow*, *daredevil* тощо.

У групі екзоцентричних складних слів виокремлюють бахуврихі, що також можуть позначатися термінами *exocentric compounds*, *bahuvrihi compounds*, *exocentric substantives*, *substantive bahuvrihi* тощо. До структурно складних утворень належать субстантивні та ад'єктивні бахуврихі. У субстантивних бахуврихах перший компонент перебуває в предикативному відношенні до другого, який, зі свого боку, є безпосереднім чи метонімічним найменуванням частини тіла чи деталі одягу: шибайголова, одчайдух, *white-collar* (службовець), *slow-belly* (ледар). Характерною рисою ад'єктивних композитів типу бахуврихі є те, що здебільшого значення цілого є переносним стосовно значень його частин: *cat-eyed* (той, хто бачить у темряві), *dove-eyed* (з невинним лагідним поглядом), *moon-faced* (круглолиций), *bare-faced* (безбородий) [8].

Типовими для англійської мови є слова синтаксичного типу (*quotation compound*, *holophrasis*),

у яких цілі словосполучення чи речення функціонують як означення, пишуться через дефіс чи разом і можуть з часом переходити з класу оказіоналізмів у клас повноцінних мовних одиниць: *I-am-in-the-business look*. Окремим дискусійним питанням у процесі порівняльного розгляду словоскладання в англійській та українській мовах є висвітлення проблеми напівафіксів. В лексикології англійської мови дані одиниці позначаються термінами *suffix words*, *splinters*, *semi-affixes*. В лексикології української мови дані слова називають афіксоподібними елементами, напівафіксами (напівсуфіксами / напівпрефіксами), суфіксоїдами / префіксоїдами, суфіксальними утвореннями тощо [9].

Тож, значна чисельність префіксів та суфіксів мають аналоги у двох мовах (*writer*; *student*; *teacher* / письменник; студент; вчитель); проте частина українських суфіксів не має словотворчих аналогів в англійській мові (сонце і сонечко, хвилина і хвилинка). І навіть там, де такі аналоги є – пестливі звертання до батьків чи дітей – мамо і матусю, тату і татусю, (*mummy*, *daddy*), все ж в українській мові словотворення є набагато потенційно багатшими – мамочко, мамусенько, матусенько, мамцю, матінко; татку, татуню, таточку.

В українській та англійській мовах є значна чисельність слів спільного походження та багато з них втратили як фонетичну, так і семантичну подібність. В одних випадках слова схожі як фонетично, так і за своєю семантикою (*nose* – ніс, *son* – син, *sun* – сонце), деякі слова мають відмінності у звуках, що носять системний характер (*two* – два, *that* – той, *sit* – сидіти, *eat* – їсти). Пересуви приголосних, асимілятивні зміни голосних та приголосних у давні часи спричинили те, що звукова форма англійських та українських слів не співпадає та у багатьох випадках значення слів збігаються (вода і *water*, тонкий і *thin*, яблуко і *apple* тощо). У випадках, коли в одній із мов пройшли семантичні зміни, спорідненість слів вгадати важко, та все ж певна спорідненість наявна. Англійське *starve* колись мало значення "помирати", а українське стерво стало лайкою, хоч яструб стерв'ятник – це птах, що харчується трупами та падаллю [2, с. 5–6].

Прикметники в англійській мові не мають закінчень і складаються з «чистої» основи, тому за своєю структурою вони подібні до українських коротких прикметників. Проте втрата закінчень не відбилася на їх граматичних характеристиках. Позбавлені будь-яких морфологічних засо-

бів вираження синтаксичних відносин, англійські прикметники все ще виконують дві характерні для цієї частини мови синтаксичні функції – функцію атрибута та функцію номінальної частини складного присудка, тоді як українські короткі прикметники, втративши закінчення, також втратили частину своїх виражальних ознак. Прикметник в англійській мові як частина мови характеризується такими типовими ознаками:

1. Типові афікси для побудови суфіксів, префіксів та закінчень *-ful, -less, -ish, -ous, -ive, -ic, un-, pre-, in-* тощо.

2. Морфологічна категорія ступенів порівняння прикметників.

3. Лексико-граматичне значення “атрибутив (речовин) / якості (речовин)”. Доцільно зауважити, що під атрибутами ми розуміємо різні властивості речовин, такі як їх положення у просторі (*upper* – верхній, *inner* – внутрішній), психічний стан особи (*happy* – щасливий, *furious* – розлючений), розмір (*large* – великий, *small* – маленький), колір (*red* – червоний, *blue* – синій) тощо.

4. Характерна сполучуваність: правосторонні зв'язки з іменниками (*a beautiful girl* – гарна дівчина) та займенниками (*the grey one* – сірий), лівосторонні зв'язки з дієсловами-посиланнями ((... *is clever* – ... розумний), прислівники, переважно зі ступенями (*a very clever boy* дуже розумний хлопчик).

5. Його типові синтаксичні функції – це атрибут та предикативне доповнення [10, с. 19-20].

Ізоморфний характер в англійській та українських мовах полягає у наявності додатковості ((*good – better – the best*; добрий – кращий – найкращий; *little – less – the least*; малий – менший –

найменший). Деякі групи прикметників в англійській та українських мовах не мають оцінки, які є:

– прикметники з порівняльною та вищою ознакою (*former, inner, upper, junior*);

– пдеякі прикметники, які позначають колір (*cream* – кремовий, *chestnut* – темно-коричневий, *lilac* – бузковий, *lemon* – лимонний, *ruby* – яскраво-червоний);

– побмеження якісних прикметників, які виділяють або визначають тип речей або осіб (*previous, middle, left, childless, medical, dead*);

– пприкметниками, що позначають постійну ознаку іменника референт (*blind* – сліпий, *deaf* – глухий, *barefooted* – босий);

– пприкметники, що виражають інтенсивну властивість за допомогою суфіксів або префіксів (*bluish, reddish, yellowish*; синявий, синюватий, жовтуватий, жовтісінький, здоровенний, злющий, прегарний, супермодний).

Порівняння основних морфологічних ознак прикметників в англійській та українських мовах відображено в табл. 2.

Під час відбору та аналізу лексикологічного матеріалу з'ясовано, що є фразеологізми, які мають однакове значення як в українській, так і в англійській мовах, можуть бути перекладені дослівно. Такі збіги можна пояснити тим, що багато українських та англійських фразеологізмів мають спільні першоджерела: Біблію, літературні твори відомих письменників, цитати, вислови історичних діячів. Також варто пам'ятати, що обидві аналізовані мови належать до індоєвропейської мовної сім'ї, тобто мають спільне походження. Зокрема, аналіз виявив схожість у структурі, образності та стилістичному забарвленні

Таблиця 2

Порівняльна характеристика морфологічних ознак прикметників в англійській та українських мовах

№	Прикметник в англійській мові	Прикметник в українській мові
1.	Лексико-граматичні значення по суті однакові	
2.	“Суфікси суб’єктивної оцінки” чужі прикметнику в англійській мові (єдиним винятком є <i>-ish</i> у <i>whitish</i> – білуватий, <i>reddish</i> – червонуватий тощо).	Прикметник має більшу різноманітність афіксів для створення основи, ніж його англійський аналог. Так звані “суфікси суб’єктивної оцінки” (як у дрібнесенький, багатющий, синюватий, величезний тощо).
3.	Прикметник в англійській мові не має граматичних категорій роду, числа та відмінка, які були втрачені вже в середньо-англійський період.	Всі прикметники змінюються відповідно до статі та числа, які мають власну систему відмінкових закінчень. Подібно до іменників, прикметники змінюються відповідно до шести відмінків. Крім того, за характером кінцевого приголосного суфікса вони поділяються на тверді (тверда група: дужий, червоний) та м'які (м'яка група: нижній, безкрай). У множині всі прикметники втрачають гендерну диференціацію (родове розрізнення) і мають подібні закінчення у всіх трьох родах.

Джерело: сформовано авторами на основі [10, с. 20–21].

таких одиниць: бути на сьомому небі – *to be in seventh heaven*; вовк-одинак – *alone wolf*; грати з вогнем – *to play with fire*; жити як кіт з собакою – *a cat and dog existence*; залізні нерви – *iron nerves*; зворотня сторона медалі – *the reverse side of the coin*; міцний горішок – *a hard nut to crack*; немає диму без вогню – *there is no smoke without fire*; нічого нового під сонцем – *nothing new under the sun*; озброєний до зубів – *armed to the teeth*; палити мости – *to burn bridges*; порушити мовчання – *to break silence*; скелет у шафі – *a skeleton in the closet*; слухати своє серце – *to listen to one's heart*; справа честі – *affair of honour*; шукати голку в сіні – *to look for a needle in a haystack*; що лікар прописав – *just what the doctor ordered*.

Дані та деякі інші фразеологізми просто зрозумілі носіям обох мов і не викликають труднощів у перекладі. Проте було виявлено фразеологізми, які мають різну структуру в українській та англійській мовах, незважаючи на збіг семантичних властивостей. Розділяємо їх на дві групи:

1. Ті, які відрізняються зображеннями, але зберігають однакову загальну структуру.

2. Ті, які використовують абсолютно різні образи та засоби виразності, не мають майже нічого спільного, але передають у перекладі значення один одного.

До першої групи входять наступні проаналізовані фразеологізми: вбити двох зайців одним ударом (*to kill two hares with one hit*) – *to kill two birds with one stone*; купити kota в мішку (*buy a cat in a poke*) – *buy a pig in a poke*; не вартий виїденого яйця (*not worth an eaten egg*) – *not worth a bean*; німий як риба (*dumb as a fish*) – *dumb as an oyster*; спокійний як двері (*as calm as a door*) – *as cool as a cucumber*; худий як тріска (*thin as a sliver*) – *thin as a rake*; як дві краплі води (*as two water drops*) – *as two peas*. Такі випадки є цікавим явищем, які показують схожість мислення двох народів і водночас підкреслюють різницю їхнього способу життя.

До другої групи належать такі приклади: битися як риба об лід (*to bustle like a fish on the ice*) – *to pull the devil by the tail*; біля розбитого корита (*near a broken trough*) – *back at the bottom of the ladder*; бути не в своїй тарілці (*to be not in your plate*) – *a round peg in a square hole*; зірок з неба не хапає (*he doesn't grab stars from the sky*) – *he won't set the world on fire*; ложка дьогтю в бочці меду (*a spoon of tar in a barrel of honey*) – *fly in the ointment*; л'є як з відра (*raining as out of the bucket*) – *raining cats and dogs*; ось де собака заритий (*that's where the dog is buried*) – *the heart of the matter*; сісти в калюжу (*to sit in a puddle*) – *to be left with egg on*

one's face; сон сивої кобили (*a dream of a hoary horse*) – *hot air*; тримати руку на пульсі (*to keep the hand on the pulse*) – *to keep your eye on a ball*; як двічі взяти по два (*as what is two by two*) – *as sure as eggs is eggs*; як рак на горі засвище (*when crayfish whistles*) – *when pigs fly*.

Варто бути обережним і вибирати аналоги залежно від конкретного контексту при перекладі такого роду одиниць. Перекладач повинен користуватися словниками фразеологізмів та контекстними перекладачами, які постійно оновлюються, збагачуючи все новими одиницями [11]. Крім того, і в українській, і в англійській мові є фразеологізми, які не мають аналогів і, відповідно, викликають найбільші труднощі при перекладі. Прикладом цього може бути англійський вираз «*hit the airwaves*», який застосовується, коли хтось раптово з'являвся на радіо чи телебаченні, щоб щось розповісти. Ще один приклад — «*great guns*», які можна використовувати, говорячи про будь-які швидкі дії [12]. Українською «як у вічі не вскочить» (*as won't jump in the eyes*), «ходити у ярмі» (*to walk under the yoke*), «муляти очі» (*to press the eyes*) та інші [13]. Такі одиниці слід перекладати описовим способом, спираючись на контекст, а не на форму.

Хоча англійська та українська мови мають спільне індоєвропейське коріння, і певна частина словника співпадає, їх розвиток, історичні умови та особливості становлення літературної норми мають великі розбіжності. Свого часу англійська і українська мови відчули значний вплив іншої мовної спільноти, що домінувала і значною мірою вилинула на словниковий склад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті дослідження порівняльної лексикології української та англійської мов, встановлено, що дана тема набуває все більшої актуальності. Виявлення відмінностей та подібності мов допомагає подолати мовну інтерференцію та забезпечує уникнення типових помилок у перекладі з рідної мови на іноземну. Як ми з'ясували, деякі мовні одиниці в українській та англійській мовах схожі, а інші випадки можуть викликати труднощі при перекладі.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та рекомендації, розроблені авторами та запропоновані в статті, можуть бути пов'язані з можливостями використання результатів у навчанні англійської та української мов як іноземних; у теорії перекладу; на курсах порівняльної лексикології. Словесні частини мови, а саме частки вивчених мов, є неви-

черпно багатим джерелом, і їх подальше вивчення є найважливішим не лише для порівняльної лексикології, а й для теорії перекладу, викладання англійської та української мов як іноземної.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на порівняльному аналізі найновіших лінгвістичних тенденцій в інших способах словотвору

в англійській та українській мовах, а також в систематизації шляхів передавання різних англійських словоутворень засобами української мови та навпаки. Результати можуть бути використані при підготовці спеціальних курсів та семінарів з порівняльної лексикології англійської та української мов.

Список літератури:

1. Попова Д. А., Седлар Є. В. Специфіка основокладання в контексті словотвірної номінації сучасної англійської та української мов. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2017. № 2(17). С. 112–120.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна лексикологія англійської та української мов» для здобувачів вищої освіти першого рівня (бакалаврського) зі спеціальності 035 «Філологія» / укл. к. філол. н., доц. Валуєва Н. М. Кам'янське: ДДТУ, 2018. 72 с.
3. Comparative Lexicology of the Ukrainian and English Languages: навч. посіб. із порівняльної лексикології англ. та укр. мов для студентів 3 курсу ф-ту «Референт-перекладач» / О. В. Карпенко; Нар. укр. акад., [каф. герман. та роман. філології]. Харків : Вид-во НУА, 2018. 104 с.
4. Demenchuk O. Contrastive Lexicology of the English and Ukrainian Languages. 2nd ed., rev. Rivne : RSUH, 2018. 146 p.
5. Андрейчук Н. І. Contrastive Linguistics = Контрастивна лінгвістика: навч. посібник / Н. І. Андрейчук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 343 с.
6. Зацний Ю. А. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англо-український словник. / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. Вінниця: Нова Книга, 2010. 224 с.
7. Горпинич В. О. Морфологія української мови / В. О. Горпинич. К.: Вища школа, 1999. 207 с.
8. Омельченко Л. Ф., Жихарева О. О. Англійські структурно-складні бахуврихі. *Актуальні питання філології. Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 1. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apfil/2011_1/Omelchenko,%20Zhykharieva.pdf
9. Левицький А. Е., Шелудько А. В. Функціональний аспект неактивних типів словотворення: українсько-англійські та англо-українські паралелі. *Записки з романо-германської філології*. 2010. Вип. 2. С. 149–157.
10. Курс лекцій з дисципліни «Порівняльна граматики англійської та української мови»: для студ. спец. 035 «Філологія», ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології та перекладу; О. М. Бондаревська. Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2018. 82 с.
11. Kucheruk M. Comparative characteristics of ukrainian and english phraseological units. *Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences. Philological sciences*. 2021. С. 252–255.
12. The Oxford Dictionary of English Idioms. Edited by J. Siefring. 2nd edition. Oxford University Press. 2004. 352 p.
13. Білоноженко В., Гнатюк І., Дятчук В. Словник фразеологізмів української мови. Київ : Наук. думка, 2003. 786 с.

Lebedieva N. A., Bevzo H. A., Malinska H. D. COMPARATIVE LEXICOLOGY OF UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES

The paper studies the comparative lexicology of Ukrainian and English as one of the important structural elements in linguistics. The interpretation of the essence of the categories "lexicology" and "comparative lexicology" is analyzed. It is established that the object of study of lexicology is the word as the basic unit of language, synonymous, antonymous, homonymous connections and connections between the meanings of polysemous words, thematic groups of words. It is determined that the subject of lexicology is the lexical meaning of the word, its structure and properties, vocabulary, semantic connections between words, the origin of vocabulary and its development. It is established that each word has a certain graphic, sound, morphological and semantic structure and can be studied at different language levels: phonological, morphological, syntactic and semantic. It is determined that according to the purpose and subject of the study, three sections of linguistics are engaged in comparison: comparative-historical linguistics, areal linguistics, contrasting linguistics and typological linguistics. It is established that in the lexicology of the Ukrainian language traditionally complex words are divided into the following groups: merging, reduplication, adjectives, synonymous units,

semantic units, and for lexicology in English the division of complex words into endocentric and exocentric is more typical. Determine that in Ukrainian and English there are a significant number of words of common origin, and many of them have lost either phonetic or semantic similarity. It is determined that the isomorphic character in English and Ukrainian languages is the presence of additionality. The comparison of the main morphological features of adjectives in English and Ukrainian languages is carried out. It was found that there are phraseologies that have the same meaning in both Ukrainian and English and can be translated verbatim, as well as there are those that cause difficulties in translation. It is established that the lexicological system in the Ukrainian language differs from the English one, but there are general elements that are similar, which form the basis of such a study.

Key words: *lexicology, comparative lexicology, English language, Ukrainian language.*